O ÎNCERCARE DE „RECONSTRUCȚIE": DIALOGUL PROFESORULUI G. IVĂNESCU CU LINGVISTICA SLAVĂ ŞI CU SLAVIŞTII

MARINA VRACIU*

Începută relativ recent, „reconstrucția" raportului profesorului G. Ivănescu cu slavistica şi slaviştii recuperează, deocamdată, dialogul epistolar al lingvistului cu profesorul Petru Caraman[1]. O altă componentă a dialogului intelectual al profesorului Ivănescu cu lingvişti şi filologi care au activat în domeniul slavisticii s-ar putea trasa în relație cu profesorul Ariton Vraciu (1929–1987)[2]. Acest dialog ar putea fi explorat şi în relație cu o serie de contemporani care au reprezentat slavistica, indo-europenistica şi rusistica începând cu anii 1950 în diverse centre universitare din România.

Dispăruți amândoi în același an, G. Ivănescu şi A. Vraciu, nicidecum separați de diferența de vârstă de cincisprezece ani, au fost legați prin preocupări comune şi contribuții semnificative în domeniul indo-europenisticii, al filologiei şi lingvisticii româneşti, lucrând în cadrul aceleiaşi instituții de învățământ superior (A. Vraciu a fost numit asistent la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi în anul 1955). Apropierea lor neconjuncturală, autentică, de prețuire reciprocă, este dovedită cu discreție grăitoare de mențiuni reciproce şi comentarii din lucrări fundamentale. Un loc aparte ocupă în acest sens *Gramatica comparată a limbilor indoeuropene* (Simenschy, Ivănescu 1981)[3]. Chiar în *Prefață*, autorul-editor, menționând preocupările româneşti

* Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, bd. Carol I, nr. 11, România.

[1] Inițiată prin publicarea unei selecții sub titlul *O prietenie exemplară. Petru Caraman şi Gheorghe Ivănescu în corespondență* (I) (Munteanu 2008), această recuperare va completa monografia consacrată lui P. Caraman (Ciubotaru 2008). Utilă deopotrivă celor care urmăresc evoluția unei ştiințe în reprezentarea ei academică şi „căutătorilor de modele", corespondența publicată reprezintă o adăugire importantă la alte lucrări consacrate etnologului şi lingvistului, precum şi un început de (re)construcție a tabloului viu al preocupărilor ştiințifice din epocă.

[2] Menționată în Balacciu, Chiriacescu 1978: 154, contribuția lui A. Vraciu a fost reliefată şi în articolul comemorativ semnat de Stelian Dumistrăcel (1993), precum şi în prezentarea (realizată de autoarea acestei comunicări) din prefața volumului *Studii de traductologie* (Vraciu 2011).

[3] În anul dispariției celor doi era publicată o lucrare didactică pe aceeaşi temă, de proporții mai reduse, vezi Wald, Sluşanschi 1987.

ALIL, t. LIII, 2013, Bucureşti, p. 413–428

BDD-A1194 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:38 UTC)

din domeniul („puțin reprezentat la noi") indo-europenisticii, indică numele mai tânărului său coleg (*ibidem*: 5), care își publicase cărțile esențiale (Vraciu 1971, 1973, 1978, 1980, 1982) și numeroase articole. Apariția acestei lucrări, un eveniment în lingvistica românească și ieșeană[4], a fost receptată ca atare, pe plan științific și personal, și de profesorul Vraciu, care a recenzat-o (într-un text nepublicat), cu atenția cu care consemna în general aparițiile importante în domeniile de interes.

Se poate spune că în *Gramatica comparată...* se intersectează preocupările comune ale celor doi lingviști români pe terenul indo-europenisticii și al slavisticii, atât în sensul frecventării unei bibliografii generale comune, cât și în acela al includerii în studiile lor a ideilor unor lingviști la care se raportează amândoi. Capitolul introductiv, elaborat de G. Ivănescu, propune o trecere în revistă, discutând în mod variat, uneori doar notând, contribuțiile unora dintre lingviștii de prim rang, de formație europeană, care proveneau din spațiul culturilor slave, în particular al celei ruse. Mai mulți dintre aceștia aveau și operă fundamentală în domeniul rusisticii și al slavisticii. Pe de altă parte, în contribuțiile sale de lingvistică generală și slavistică, profesorul Vraciu implicase toate numele prezente în partea consacrată istoriei disciplinei. Însă și anterior apariției acestei lucrări, prezența lui G. Ivănescu se face simțită în lucrările lui A. Vraciu, după cum numele acestuia apare și în recenzii, trimiteri și comentarii personale. O componentă a relației dintre cei doi prin intermediul și pe fundalul domeniului indo-europenisticii și al românisticii îl reprezintă permanența numelui și a ideilor lui G. Ivănescu atât în contribuțiile proprii, cât și în bibliografiile lucrărilor de doctorat coordonate, prezență firească în cadrul concepției juste, generoase a profesorului despre știință.

Împărtășind preocupări în domenii largi, dar și mai restrânse – în primul rând, lingvistica comparată și istorică, indo-europenistica, istoria limbii române și albanistica – cei doi au participat la diverse forumuri științifice, stabilind contacte comune. Astfel, studiul lui G. Ivănescu, *Les lois fondamentales de l'évolution linguistique*, a fost elaborat pentru cel de-al X-lea Congres internațional al lingviștilor (București, 1967), unde A. Vraciu prezenta lucrarea *Sur l'origine et l'évolution des fonctions syntaxiques de l'accusatif dans les langues slaves*. Cu prilejul aceluiași forum științific s-a stabilit probabil și relația celor doi cu N.D. Andreev, cunoscut comparatist rus.

Însă înainte de orice, colaborarea cu același specialist și mentor a fost o altă dovadă a prețuirii științifice a unor modele comune. Se poate spune că, asemenea lui G. Ivănescu, în modul său, A. Vraciu găsise un suport intelectual elevat și complex în opera lui Th. Simenschy (1892–1968). Frecventându-l, probabil, pe savant și intersectându-se cu acesta la manifestările societăților științifice ai căror

[4] În articolul său din 2006, Poruciuc numește lucrarea, subliniind cele menționate de Ivănescu, „prima sinteză indoeuropeană completă publicată în perioada postbelică, chiar la nivel mondial", semnalând diferențele de concepție dintre Ivănescu și Vraciu, precum și importanța acestei materii de studiu, tradițională în programa de studii universitare dintr-o epocă.

membri erau, A. Vraciu deținea în biblioteca personală, încă din perioada studiilor liceale, toate lucrările clasicistului și sanscritologului ieșean[5].

În capitolul introductiv, pe care îl vom considera baza unui început de reconstrucție a raportului, livresc și personal, direct sau mediat, al profesorului Ivănescu cu slavistica românească în varianta ieșeană, alături de și prin Simenschy sau independent, în relație cu alți specialiști importanți, cartea oferă o bibliografie obligatorie pentru evoluția domeniului din mai multe areale ale indo-europenisticii. Contribuția profesorului Ivănescu include *Partea întâi, Istoricul lingvisticii indoeuropene. Sarcinile actuale ale indoeuropenisticii* (p. 25–144); un segment din *Partea a cincea, Sintactica comparată a limbilor indoeuropene* (p. 394–406). În recenzia menționată, profesorul A. Vraciu semnala evenimentul apariției astfel:

> „În ciuda titlului, lucrarea lui Simenschy și Ivănescu tratează mai multe feluri de probleme: în primul rând, de gramatică comparată (aici termenul are accepția sa «clasică» sau «tradițională», acoperind, adică, nu numai gramatica propriu-zisă (morfologia și sintaxa), ci și fonetica și lexicul comparat, accepție încetățenită și grație faptului că disciplina apărea, la ora când se publica această lucrare, cu acest titlu, în nomenclatura universitară), apoi, de lingvistică generală, de filosofie a limbii și, în sfârșit, de istorie a lingvisticii. Pe de altă parte, lucrarea celor doi (G. Ivănescu, p. 3, o numește «curs/manual») se adresează mai ales începătorilor, dar și, prin unele chestiuni (mai cu seamă cele din părțile întâi și a doua, în acest din urmă caz, cap. I și II, așadar, în ansamblu, p. 11–189), specialiștilor.
> În ceea ce privește problemele de gramatică comparată a limbilor i.-e., în acest curs/manual au fost incorporate, aproape integral, prelegerile ținute de Th. Simenshy (1892–1968) (între anii 1839–1949) la Univ. din Iași, cât și unele expuneri ale acestuia despre patria primitivă și civilizația i.-e., rămase în manuscris. Fără să fie peste tot originală, cum o mărturisește deschis, în câteva locuri, G. Ivănescu (referindu-se la partea de contribuție a lui Th. Simenschy), *Gramatica comparată...* reprezintă prima lucrare de amploare, în acest domeniu, în România.
> Cartea este precedată de o scurtă istorie a lingvisticii i.-e., elaborată de G. Ivănescu, care a interpolat și capitolele despre morfologia adjectivului, numeralului și pronumelui; sintaxa subsantivului, adjectivului, numeralului, pronumelui și a propoziției; unele considerații generale privind categoriile gramaticale de gen, număr și aspectul verbal; în fine, găsim aici indicații relative la fonetica i.-e. (în special la sunetele laringale), pe de alta, la geneza sistemului fonetic, a numelui și a verbului în i.-e. primitivă.
> În cadrul aprecierilor generale ale lucrării, G. Ivănescu notează (p. 3): «Nu m-am abătut în fond de la profilul manualului lui A. Meillet, *Introduction a l'étude comparative des langues indo-européennes*, care cuprinde nu numai gramatica comparată și lexicologia comparată a limbilor i.-e. de până la 1900; am dat însă o mai mare atenție dezvoltării lingvisticii i.-e. decât o făcuse învățatul francez și am completat expunerea sa cu bogata activitate de lingvistică i.-e. din secolul nostru».
> Primul slavist menționat este Fr. Miklosich (1813–1891), considerat întemeietor al gramaticii comparate slave (v. p. 47). Puteau fi însă amintiți mai înainte J(osef) Dobrowski (1753–1829), «părintele filologiei slave», iar apoi, Aleksandr Christoforovici Vostokov (1781–1864)[6], ale

[5] Interesul exhaustiv față de concepția științifică, personalitatea și destinul savanților la care se raporta s-a extins în mod firesc și asupra acestuia. Profesorul A. Vraciu a ținut la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" o prelegere comemorativă consacrată lui Th. Simenschy, precedată și urmată de o serie de note și recenzii la opera lingvistului (manualele Simenschy 1923, 1924, 1959 și Simenschy 1935, 1949, 1978). Preocuparea de a reliefa contribuția în domeniul lingvisticii a multor savanți a fost una centrală în activitatea științifică a lui A. Vraciu.

[6] Lucrării lui Vostokov îi precedă încercarea de gramatică istorică făcută de M.V. Lomonosov în a sa *Rossijskaja grammatika* (1755, ediția germană 1764).

BDD-A1194 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:38 UTC)

cărui merite în domeniul slavisticii sunt comparabile cu cele ale lui Jakob Grimm în cadrul germanisticii. Astfel, în ale sale *Rassuždenia o slavjanskom jazyke (Considerații cu privire la limba slavă)*, lucrare restrânsă ca volum, tipărită în anul 1820, Vostokov expune, independent de alți cercetători, o serie de teze ale metodei comparativ-istorice (v. A. Vraciu, *Curs de lingvistică generală și comparată*, 1982, p. 42–43). În orice caz, nu Fr. Miklosich este «creatorul studiilor comparate asupra limbilor slave» (p. 51). Adevărat este însă faptul că Miklosich îi depășește, dar altele erau, acum, condițiile, epoca. [...]
Cartea etalează asemănări în ceea ce privește structurarea pe capitolele, tradiționale, de fonetică, morfosintaxă, lexic, derivare cu lucrări precum: A. Meillet, *Introduction à l'étude comparative des langues i.-e.*, Paris, 1937; H. Krahe, *Indogermanische Sprachwissenschaft*, I–II, Berlin, 1958–1959; V. Pisani, *Glottologia indoeuropea*, Torino, 1961; O. Semerenyi, *Einfuhrung in die vergleichende Sprachwissenschaft*, Darmstadt, 1970; R. Antilla, *An Introduction to Historical and comparative linguistics*, New York, Londra, 1972; A.V. Savcenko, *Sravnitelnaja grammatika slavjanskix jazykov*, Moscova, 1974; F.R. Andrados, *Linguistica indoeuropea*, Madrid, 1975; Vl. Georgiev[7], *Introduction to the study of the Indo-europeans languages*, Sofia, 1981".

Autorul recenziei făcea aceste afirmații și în calitate de titular al cursului de gramatică comparată a limbilor slave pe care l-a ținut mai mulți ani, materializându-l în trei volume succesive, la care se adăuga cercetarea evoluției teoriei lingvistice în spațiul rus (Vraciu 1971, 1972, 1973, 1980a, 1980b).

Dialogul savant dintre G. Ivănescu și A. Vraciu a presupus, printre altele, cunoașterea în detaliu a repertoriului lucrărilor de lingvistică indo-europeană elaborate de specialiștii din spațiul slav în general și rus, în special, acasă sau în diaspora, în diverse epoci, specialiști care rareori s-au consacrat exclusiv domeniului indo-europenisticii (Simenschy, Ivănescu 1981: 99–100). Dintre sursele citate la începutul capitolului consacrat istoriei lingvisticii, trei sunt lucrări în limba rusă: Porzezinski 1910[8], Zvegincev 1960 și Amirova *et al.* 1975. Amprenta acestor lucrări este puternică în textul lui Ivănescu, care se ghidează după ele în selecția referințelor sale la indo-europeniștii ruși. Titlurile lucrărilor sunt menționate doar în anumite cazuri, cu atât mai semnificative; în rest, dată fiind natura lucrării, acestea lipsesc. În stabilirea relației se pot ataşa completări care circumscriu contribuția lingviștilor ruși în domeniu.

Intră aici și identificarea și discutarea unor nume și centre de iradiere a lingvisticii indo-europene în Rusia, în care s-a păstrat, în general, interesul față de preocupările în domeniu: metropolele Leningrad/Petersburg și Moscova, precum și orașele Kazan și Harkov[9]. Tabloul prezentat îi era bine cunoscut lui A. Vraciu, care studiase în primul din centrele menționate și urmărise linia școlilor, ulterior, în opera sa (Vraciu 1982: 128–208).

[7] Ultimul dintre aceste nume a avut o importanță specială pentru A. Vraciu, care a fost doctorandul lingvistului bulgar (1963). Concepția lui V. Georgiev este comentată de Ivănescu într-o recenzie.

[8] Lingvistul polon Jan Viktor Karlovic Porzezinski (1870–1929) a fost un neogramatician, specialist în dialectologie indo-europeană (pe lângă lucrarea *Einleitung in die Sprachwissenschaft* menționată de Ivănescu, este și autorul lucrării *Vorzvratnaja forma glagolov v litovskom i latyšskom jazykach*, 1904).

[9] Despre destinul acestor școli și al lingvisticii ruse din epoca (post)sovietică, a se vedea Alpatov 1998 și Alpatov 2001.

Discutând tema *Adepții neogramaticilor din Rusia și Polonia* (Partea I, cap. III, paragraful 12), Ivănescu notează că indo-europenistica rusă începe, practic, cu studiile de accentologie ale lui F.F. Fortunatov (1848–1914), prin articolele sale despre limba lituaniană și limbile slave și baltice. Ivănescu avea în vedere, fără a face trimitere, lucrările lui Fortunatov (1880, 1881, 1895). Alți doi indo-europeniști ale căror nume (indicate complet) le reține autorul sunt cele ale lui Vsevolod Fedorovici Miller (1848–1913), de la Școala din Moscova, specialist în osetă (autorul unei monografii apărute în limba germană în 1903, la care Ivănescu face doar o trimitere fără dată), care s-a ocupat și cu etnografia și literatura populară, și clasicistul Fedor Evghenievici Korș (1843–1915).

Prelucrând sursele indicate, probabil, confirmate în discuții cu slaviști și rusiști cunoscuți, *Gramatica comparată...* prezintă (p. 99–100) cele patru școli de lingvistică în Rusia dinaintea anului (Revoluției din) 1917: școala lui Afanasi Aleksandrovici Potebnia (Harkov)[10]; școala lui F.F. Fortunatov, de la Moscova, începutul studiilor de indo-europenistică din Rusia. Elevii lui Fortunatov, A.A. Șahmatov (1864–1920) și A.M. Peșkovski (1878–1933), care au profesat la Leningrad, sunt incluși cu mențiunea că au elaborat „concepții personale"[11]. O a treia școală de lingvistică rusă este cea de la universitatea din orașul Kazan, unde și-a început activitatea I.A. Baudouin de Courtenay. În fine, școala de la Leningrad, fondată de Courtenay, a fost locul unde a activat Lev V. Șcerba (1880–1944)[12], precum și destinația unora dintre elevii lui Fortunatov. Ivănescu reține coprezența la Leningrad a celor două școli, notând specificul inovațiilor școlii de aici (distincția dintre sunet și fonem, fonetică și fonologie), care nu fuseseră preluate de Școala de la Moscova și elevii lui Fortunatov. Oamenii de știință nu au uitat că elemente care au devenit specifice școlilor din Moscova și Leningrad au ajuns mai apoi să caracterizeze și curentele structuraliste din Europa Centrală și Occidentală și America, prin N.S. Trubețkoi și R.O. Jakobson. Acordând atenție acestor aspecte, autorul părții introductive a cărții reconfirma interesul științific pentru anumite domenii, precum fonetica, dialectologia indo-europeană și sociolingvistica.

După enumerarea școlilor și prezentarea unui „singur element specific-reprezentativ-sumativ" (teoria fonemului, în acord cu preocupări mai vechi proprii),

[10] Lucrarea, în patru volume, *Iz zapisok po russkoj grammatike* [*Din însemnările despre gramatica rusă*] (vol. I–II, 1874; vol. III, 1874; vol. IV, 1941), împreună cu prima operă majoră a lingvistului ucraineano-rus, *Mysl i jazyk* [*Gândire și limbă*], 1862, îi asigură lui Potebnia, care se întâlnește în concepția sa despre limbă cu Wilhelm von Humboldt, un loc alături de mult mai cunoscutul lingvist german, ca învățat care a influențat gândirea despre limbă în Rusia în prima jumătate a secolului al XIX-lea, în special, Școala formală.

[11] Renumit mai ales pentru contribuțiile sale la textologia literaturii ruse vechi (*Issledovanie o Nestorovoj letopisi*, 1890, fiind doar una dintr-o lungă serie), filologul rus a lăsat și lucrări de dialectologie indo-europeană (*K voprosu o drevnejsich slavjano-keltskich otnisenijach*, 1912). Ivănescu ar fi putut avea în vedere opera sa și pentru că recenzase lucrări ale mai multor slaviști români (E. Petrovici, M. Bucă, O. Vințeler). Peșkovski a fost autorul unor lucrări de sintaxă.

[12] Pionier al studiilor de fonetică experimentală și contrastivă (ruso-franceză), dialectolog cu preocupări de fonetică experimentală și de sociolingvistică.

BDD-A1194 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:38 UTC)

G. Ivănescu notează trecerea, în istoria concepțiilor despre indo-europenistică în spațiu slav/rusesc, la încercarea de a crea o „lingvistică marxistă", arătând că aceasta îi revine mai ales germanistului V. Jirmunski (1891–1971)[13] și romanistului M.V. Sergievski (1892–1946), mai puțin lui L.V. Șcerba și elevilor lui Fortunatov. Lingvistul român subliniază în continuare, cu obiectivitate, faptul că „limba apărea tuturor acestor lingviști ca o realitate care nu se integra în ceea ce se numea suprastructură și care nu se schimba radical (în structura ei) de la o structură socială la alta. Dar pe atunci, sub influența Proletkult-ului [= Proletarskaja kultura], se considera ca un punct de vedere marxist să se admită că orice schimbare constituie un salt, că deci evoluția [limbii] se produce prin salturi, că ea duce exclusiv la revoluție" (Simenschy, Ivănescu 1981: 99).

În alte situații, când adoptă teze, teorii ori ipoteze formulate de alți lingviști, G. Ivănescu invocă probe concludente în favoarea acestora (adeseori, corectându-le și completându-le). Un exemplu de intervenție atent nuanțată într-o chestiune spinoasă din istoria științei limbii se referă la „marrism". Fără a comenta de la început bazele greșite ale concepției, Ivănescu notează încercarea de a construi o „lingvistică marxistă" a lui Nikolai Iakovlevici Marr (1864–1934), specialist în limbi caucaziene și limbi orientale, care considera indo-europenistica o știință „burgheză", acceptând ca obiect de studiu doar latura de „înrudire" (singura care nu necesită demonstrații, după cum notează Ivănescu). Elevii săi au fost I.I. Meșcianinov – specialist în lingvistică generală și caucazolog (1883–1967)[14] –, slaviștii A.M. Selișcev (1886–1942) – unul dintre cei mai importanți slaviști, dialectolog, balcanolog, autorul uneia dintre cele mai bune manuale de slavă veche editat postum – și L.P. Iakubinski (1892–1945)[15] și germanistul V.M. Jirmunski (1891–1971). Acordând marrismului (care considera lingvistica indo-europeană o „creație a lumii burgheze, ba chiar drept o manifestare a rasismului în știință" și care a durat în Rusia între 1923 și 1959) câteva paragrafe (cap. V, F, paragraful 23, p. 124 ș.u.), autorul sintezei se distanțează de obiect, de această dată în acord cu poziția lingvisticii contemporane din Rusia[16]. În rândurile ce urmează însă, evidențiază prezența pe scena balcanologiei a unei importante specialiste în domeniul indo-europenisticii și albanologiei, studenta lui Marr, A.V. Desnițkaia (1912–1992). Cea care a fost și profesoara de balcanistică a lui A. Vraciu este reținută de Ivănescu nu pentru faptul că urmat concepția eronată a profesorului său, care considera că limbile indo-europene proveneau din cele caucaziene, ci pentru a

[13] Acest lingvist îi va fi fost cunoscut lui Ivănescu pentru lucrările sale care avansează ideile expuse în „teoria gramaticalizării", precum și ca autor al unor studii fundamentale de dialectologie germană/germanică, interesante în perspectivă sociolingvistică, în particular, despre dialectele germane și idiș de pe teritoriul Rusiei (Jirmunskij 1956, 1964).

[14] Autorul lucrării *Ergativnaja konstrukcija v jazykach razlicnych tipov* (1967), nemenționată, dar probabil cunoscută lui Ivănescu.

[15] Autorul lucrărilor *Očerki po jazyku* (1932) și *Iazyk i ego funkcionirovanie* (1986), nemenționate de Ivănescu.

[16] Această problemă de politică lingvistică este discutată pe larg în Alpatov 1991.

sa *Voprosy izucenija rodstva indoevropejskich jazykov* (1956), o istorie a lingvisticii indo-europene consacrată problemei înrudirii – pentru un marrist, singura problemă a lingvisticii indo-europene; or, spune Ivănescu, acest lucru nu trebuie dovedit. Lingvistului român îi era cunoscută și lucrarea clasică de dialectologie albaneză (Desnickaja 1968).

Frecventarea acelorași specialiști de către cei doi lingviști români a implicat și familiarizarea cu iranistul sovietic V.I. Abaev, căruia i se consacră un paragraf (24) din *Gramatica comparată...* Autorul monografiei *A Grammatical Sketch of Ossetic* (Haga, 1964), lucrare prezentă în biblioteca profesorului Vraciu, este reținut de Ivănescu pentru această importantă contribuție, apreciată în sine, dincolo de faptul că Abaev figura printre studenții lui Marr. Tot aici, Ivănescu consemnează existența unei polemici din lingvistica sovietică dintre Abaev și I.I. Revzin, intervenind în favoarea unui echilibru între metodele „vechi și cele noi"[17].

Paragraful 25 este dedicat unui important lingvist, Viktor V. Vinogradov (1895–1969), profesor la Leningrad și Moscova, studentul lui Courtenay, al lui Șcerba și Șahmatov. Spațiul acordat lui Vinogradov dovedește atât ponderea lingvistului în lingvistica sovietică (reflectată și în manualele timpului), cât și interesul lingvistului român față de domeniul, mai nou în URSS, al istoriei limbii literare[18]. Este menționată lucrarea clasică a lui Vinogradov consacrată descrierii limbii ruse (Vinogradov 1966), apreciată ca „un amplu istoric critic al teoriilor și o analiză profundă a limbii ruse", nu în afara influențelor marrismului (p. 126). Se notează și contribuția lui Vinogradov la teoria sintagmei (*slovosočetanie*, *Wortfügge*, *Wortgruppe*). Lingvistul român cunoștea și contribuția contemporanului lui Vinogradov, Dmitri Nikolaevici Ușakov (1873–1942)[19].

Alți indo-europenișți sunt doar menționați, fără a li se indica operele fundamentale (existente, asemenea altora, în biblioteca A. Vraciu), ca, de exemplu, I.M. Tronski (1897–1970), latinist. Ivănescu cunoștea probabil lucrările lui Tronski (1960, 1962, 1967), care îi vor fi fost familiare și prin intermediul lui Simenschy. Dacă până aici, în principiu, majoritatea savanților i-ar fi putut fi bine cunoscuți și lui Simenschy, numele lor fiind prezente în lucrările citate în domeniu (dominante în epocă), și lingviștii din generația lui Ivănescu sunt prezenți în lucrare. Este cazul lui Viačeslav Vs. Ivanov, cunoscut lui Ivănescu în calitate de specialist în limbi caucaziene și hitită (prin monografia Ivanov 1963). Anterior realizării tratatului fundamental în domeniu, precum și în domeniul slavisticii și baltisticii, preocupările lingvistului rus acoperiseră aria balto-slavă[20].

[17] Important structuralist, ale cărui lucrări (Rezvin 1967, 1974) erau bine cunoscute la ora scrierii *Gramaticii comparate...*

[18] Acesta din urmă a fost consolidat în învățământul superior din epocă prin lucrările sale, Vinogradov 1966.

[19] Autorul unui cunoscut *Dicționar explicativ* al limbii ruse în patru volume (Ušakov 1934–1940).

[20] Nu se știe dacă lucrarea fundamentală a indo-europeniștilor Gamkrelidze și Ivanov (1984) le-a fost cunoscută lingviștilor. Această lucrare ar fi putut fi un răspuns la concluzia formulată în *Gramatica comparată...*, unde G. Ivănescu observa că „generația de lingviști din epoca de dezvoltare

BDD-A1194 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:38 UTC)

În lista lingviștilor ruși figurează și N.D. Andreev, autorul unei ipoteze controversate pe care lingvistul român, dovedindu-și și cu acest prilej deschiderea față de lucrări problematice, nu o discută[21]. Printre indo-europeniștii ruși din epocă cunoscuți lui Ivănescu se numără și E.A. Makeev, tipolog, B.V. Hornung și V.N. Toporov, germanist[22].

În Capitolul V, consacrat lingvisticii europene în epoca structuralismului lingvistic și limbii indo-europene primitive în variațiile ei temporale și spațiale, sunt discutate concepțiile, mai cunoscute decât alte contribuții provenind din spațiul slav/rus/sovietic menționate în *Gramatica comparată...*, ale lui N.S. Trubețkoi (1890–1938) și R. Jakobson (1896–1982).

Un alt lingvist rus care îi reține atenția lui Ivănescu (p. 139) este N.A. Savčenko (1907–1997), autor al unor studii despre geneza sistemului fonetic al indo-europenei primitive și al unui manual de gramatică comparată a limbilor indo-europene elaborat pe structura mai modernă și prin implicarea unui model diferit de cel dominant, german, al metodei de studiu contrastiv și pe dinamica raporturilor (Ivănescu se referea, fără a cita, la Savčenko 1974).

Disponibilitatea lui G. Ivănescu față de ideile puse în circulație de noi curente în lingvistică, idei discutate cu unii colegi (din nou, avem motive să credem, pe baza cărților din biblioteca lui A. Vraciu, că, și în acest caz, a putut avea loc poate un schimb de informații), s-a manifestat și prin includerea în Partea I din *Gramatica comparată...*, a numelui lingvistului rus N.A. Illič-Svityč (1934–1966) și a celui al lingvistului sloven Bojan Čop (1923–1994). Ivănescu reține că primul, autor al unor lucrări având ca temă balto-slava, s-a consacrat studiilor de indo-europeană primitivă și comparațiilor cu limba „uralică" primitivă sau fino-ugrică. După ce notează că Illič-Svityč a descoperit corespondențe fonetice regulate între indo-europeana primitivă și uralica primitivă sau fino-ugrica primitivă, iar rezultatul acestor cercetări a fost lucrarea de reconstrucție, menționată de astă dată, pentru originalitatea ei și pista pe care o oferea (Illič-Svityč 1971), Ivănescu conchide că: „Este foarte posibil că autorul are dreptate în mai toate afirmațiile sale"[23].

a lingvisticii indoeuropene de după 1925 n-a ajuns decât rar la lucrări de sinteză mai mari", că a elaborat în general lucrări sintetice elementare (manuale) și că „marea lucrare de sinteză" începută de indo-europenistul polonez Jerzy Kuryłowicz și Calvert Watkins în 1968 (*Indogermanische Grammatik*) nu a fost definitivată (Simenschy, Ivănescu 1981: 144). În vremea redactării *Gramaticii comparate...*, Ivanov era recunoscut drept unul dintre cei mai importanți slaviști și indo-europeniști de orientare structuralistă.

[21] N.D. Andreev (1920–1997) a participat la Congresul lingviștilor din anul 1967 (București), când se poate să-l fi cunoscut și Ivănescu, fiind traducătorul operei fundamentale a lui E. Benveniste, *Origines de la formation des noms en indo-européen*, 1935 [*IE imennoe slovoobrazovanie* (1955)] și autorul lucrărilor *Ranneindoevropejskij jazyk* (1986) [*Limba indoeuropeană timpurie*] și *K paleolingvisticeskoj rekonstrukcii drevnego borealnogo prajazyka. Struktura jazyka i ego evoljucija* (1989) [*Pentru reconstrucția paleolingvistică a vechii protolimbi boreale. Structura și evoluția limbii*].

[22] Un portret mai complet al celui din urmă (care a trăit între anii 1928 și 2005) ar include și mențiunea că a fost structuralist și semiotician, orientalist (Ivanov, Toporov 1960, 1965), colaborator al lui V.V. Ivanov la studii comparative pe teme de slavistică și baltistică, prusiană (1969–1975).

[23] Teoriile lui Illič-Svityč au fost dezvoltate în Rusia de remarcabilul lingvist rus S.A. Starostin (1953–2005). Ivănescu avea probabil în vedere teza de doctorat a lingvistului sloven (Illič-Svityč 1970).

În capitolul VII (*Bilanțul realizărilor. Sarcini de viitor ale lingvisticii indoeuropene*, p. 140 ș.u.), Ivănescu formulează direcțiile și problemele de cercetare în domeniul indo-europenisticii. Tot aici, Ivănescu a formulat o concepție proprie, prin care studiul indo-europenei pleacă mai întotdeauna de la studiul limbilor literare antice, medievale, moderne (p. 142)[24]. Această direcție de studiu a rezonat cu preocupările profesorului A. Vraciu (Vraciu 1984), ca parte a unei lucrări proiectate în domeniul comparației dintre limbile literare slave și balcanice (Steinke, Vraciu 1999; Vraciu 2011), formulând necesitatea abordării obiectului limbii din două direcții și examinându-l la confluența dintre domeniile distincte de studiu – istoria limbii și istoria limbii literare.

Luând act de evoluția domeniului, G. Ivănescu observa că lingvistica indo-europeană contemporană era mai dinamică, și nota, spre deosebire de alții, că noile limbi descoperite și descifrate, hitita, „atica", nu pot aduce mari surprize. Este posibil că aici se despărțea de opinia și direcția preocupărilor lui A. Vraciu[25].

Teoria lui G. Ivănescu formulată în articolul din 1972 se impune, după cum considera lingvistul însuși, revizuită și completată în sensul acceptării faptului că au existat mai multe valuri de migrații indo-europene. (Re)formulând postulatele domeniului (necesitatea studierii diferențelor dialectale), Ivănescu împărtășea o metodologie aplicată în studiile sale și de A. Vraciu. Considerând că rezolvarea acestor probleme s-ar putea face „cu cele mai mari rezultate dacă se va căuta să se unească într-o singură lucrare gramatica comparată a limbilor indoeuropene, uraloaltaice și semitice, plecându-se de la rezultatele obținute de H. Moller, Illici-Svitici și Bojan Cop", Ivănescu formula o idee pe care probabil că, asemenea lui A. Vraciu, ar fi dezvoltat-o dacă „timpul ar fi avut răbdare". În formularea nevoii de a identifica lexicul traco-dacic și iliric din limbile română, bulgară, sârbo-croată, macedoneană (limba slavă din Macedonia), neogreacă și maghiară și integrarea acestuia în studiul comparativ al limbilor indoeuropene, G. Ivănescu indica ceea ce a constituit o altă constantă a preocupărilor lui A.Vraciu[26], o sarcină care nu se realizase, după opinia lui Ivănescu – identificarea cuvintelor de împrumut din indo-europeana primitivă – și care s-ar fi putut face ținând cont de cercetările arheologice[27]. În final apărea necesitatea „identificării epocilor de formare a limbilor", antice și noi, problemele glotogenezei fiind o altă preocupare a A. Vraciu.

Așadar, din lectura părții introductive la *Gramatica comparată...* rezultă că G. Ivănescu cunoștea limba rusă, fapt dovedit prin citări de titluri, poate parțial

[24] Într-o cunoscută serie tematică, bine reprezentată în bibliotecile universitarilor din Iași, „Novoe", nr. VIII este consacrat lingvisticii textului.

[25] Pe lângă o serie de studii, aceste preocupări se regăsesc și într-o altă formă în studiul-postfață la traducerea cărții (Zamarovsky 1980).

[26] Ideile lui Ivănescu au fost preluate ca program și valorificate în studiile lui A. Poruciuc și în Paliga 2007.

[27] Această direcție menționată și de G. Ivănescu a fost urmată de A. Poruciuc și M. Alexianu (Alexianu 2000).

BDD-A1194 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:38 UTC)

preluate de la Th. Simenschy. Când face referiri la alți autori din „spațiul slav", bulgari (St. Stoianov, I. Lekov) sau polonezi (J. Kuryłowicz), aceştia îi vor fi fost cunoscuți, asemenea altor reprezentanți de seamă ai indo-europenisticii ruse şi sovietice, prin lucrările lor în germană şi franceză.

Numele şi titlurile comune, care fac parte din bibliografia generală de specialitate dar şi din cea „controversată", care trebuie să-i fi adus pe Ivănescu şi Vraciu în discuții pe aceste teme cu o ocazie sau alta, au constituit o bază de la care şi prin care s-a creat relația dintre ei. Paralel, au existat şi alte canale de comunicare, în particular cel al studiilor de românistică. Astfel se poate începe conturarea unui al doilea pilon în încercarea de reconstrucție a relației savante între G. Ivănescu şi A. Vraciu. Intră aici mențiunile şi trimiterile la lucrările lui Ivănescu prezente în lucrări coordonate de Vraciu, în rezonanță cu preocupările proprii. Chestiunile de aspectologie slavă, un capitol aparte, discutate într-o serie de articole şi studii (şi în contextul întâlnirii cu concepția lui Schmalstieg), au fost propuse spre analiză şi într-o ultimă lucrare de doctorat, fapt ce demonstrează că specificul contribuției lui G. Ivănescu la domeniul aspectologiei nu trecea neobservat în epocă (începând cu studiul lui Ivănescu din 1957)[28].

În mod firesc, şi într-o lucrare consacrată *Studiilor de preistorie şi de protoistorie a limbii române* (deocamdată inedită, pregătită pentru tipar în perioada când apărea *Gramatica comparată*), care reia şi extinde o problematică ce l-a preocupat pe A. Vraciu din anii 1960, în capitolul *Cercetarea limbii traco-dacilor şi a urmelor acesteia în România*, se fac referințe şi se discută problemele în funcție de o serie de articole şi studii ale lui Ivănescu. Natura analitic-recapitulativă a acestei lucrări inedite presupune o minuțioasă trecere în revistă a unor contribuții importante din anii 1970. Menționăm câteva citări: p. 25 din ms. – *Vérité et erreur dans la recherche des dialectes proto-indo-européens*, apărut în „Philologica", I, București, 1970, p. 9–35; nota de la p. 13 – *Elemente autohtone în limba română. Substratul comun româno-albanez*, București, 1970, p. 269; vezi şi recenzia lui G. Ivănescu, în „Analele Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iaşi", XIX, 1973, p. 161–164; cf. şi recenzia noastră din „Studii şi cercetări lingvistice", XXII, 1973, p. 85–92; nota de la p. 32 – *Le mot roumain d'origine thraco-dace* ***arțar*** *„érable" et le traitement de l'occlusive palatale* ***k'*** *dans le thraco-dace*, în „Thraco-dacica" [București, 1976], p. 321–322; nota de la p. 33 – G. Ivănescu, în recenzia cărții lui I.I. Russu, în „Analele Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iaşi", XIX, p. 163–164; nota de la p. 65 – recenzia lui G. Ivănescu, din care am reprodus un pasaj amplu şi edificator *supra*; nota de la p. 36 – „în discuția privitoare la etimologia propusă de Pericle Papahagi, după care am avea, aici, un cuvânt compus din *Duna* (numele maghiar, de origine slavă, al fluviului) şi

[28] Printre alții, M. Moraru (1998) discută în detaliu concepția lui Ivănescu.

adjectivul românesc *rea*. S-a arătat că ideea lui P. Papahagi este inacceptabilă: românii aveau un nume pentru Dunăre înainte de a veni în contact cu maghiarii. Max Forster susține originea slavă a hidronimului. G. Ivănescu (vezi *Origine pré-indo-européenne des noms du Danube*, în *Contributions onomastiques*, București, 1958, p. 125–137) admite că denumirea fluviului ar fi de origine pre-indo-europeană (caucaziană sau mediteraneană – vezi *supra*).

În ceea ce privește limba traco-dacilor, studiile apărute în acest volum (le amintim în ordinea inserării lor) se referă la: metodologia cercetărilor consacrate analizei raporturilor dintre traco-dacă şi alte limbi indo-europene înrudite (A. Vraciu, *Sur la méthodologie des recherches dans le domaine des rapports linguistiques du thraco-dace et des autres langues indo-européennes*, p. 315–326), limba română şi fonetica traco-dacă (G. Ivănescu – *Le mot roumain d'origine thraco-dace* ***arțar*** *„érable" et le traitement de l'occlusive palatale* ***k'*** *dans le thraco-dace*, p. 321–322; Cătălina Dumitrașcu, *L'oscillation* ***l/r*** *en position intervocalique dans la langue des Thraco-Daces*, p. 329–330 şi M.M. Rădulescu, *A Dacian Substratum Word: Romanian* ***miel***, p. 331–334). Pentru amănunte privind elementele traco-daco-getice din lexicul limbii române, vezi capitolul al treilea al cărții noastre; la p. 85 se face o referire la lucrările din anul 1980, între care G. Ivănescu, *Istoria limbii române* (Iaşi), în care sunt discutate şi probleme ale lexicului traco-dacic perpetuate până astăzi în limba noastră, inclusiv unele cuvinte (nerelevate până în prezent), pentru care nu există un corespondent în albaneză (vezi p. 251–263). În lucrare figurează şi referințe la lucrări mai vechi ale lui G. Ivănescu, de exemplu, *Noțiunea de română primitivă* („Buletinul Institutului de Filologie Română «A. Philippide»", 1941, p. 165–188). Valorificarea ecoului operei lui G. Ivănescu în lingvistica contemporană va căpăta o dimensiune nouă prin incursiunea în această lucrare care se raportează la toată opera lingvistului român.

După cum se poate desprinde din *Gramatica comparată...*, dialogul profesorului G. Ivănescu, prin informare generală, comentarii critice, remarci legate de politica lingvistică şi menționarea unor lucrări din alte domenii adiacente indo-europenisticii, a fost intens şi semnificativ, dată fiind prezența unor nume de indo-europeniști ruşi, inclusiv din emigrație, în literatura de specialitate, care coincideau sau nu cu prezența acestora în biografia notelor de curs ale lui Simenschy. Pe de altă parte, Ivănescu a purtat un dialog cu lingviști români din diferite centre universitare din țară, inclusiv slaviști, rusişti sau indo-europeniști. Pe lângă relația cu A. Vraciu din perioada sa ieşeană, mai ales în perioada petrecută de profesorul Ivănescu la Universitatea din Craiova s-a realizat legătura cu prof.univ.dr. Gheorghe Bolocan (1925–2000), rusist, autor al unui dicționar de referință, după cum perioada petrecută la București l-a aşezat, printre altele, în

BDD-A1194 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:38 UTC)

albia preocupărilor comune cu cele ale profesorului Cicerone Poghirc (1928–2009), colaborator şi prieten al profesorului A. Vraciu[29]. Dialogul lui Gh. Ivănescu cu contemporanii slavişti s-a materializat şi prin publicaţii în revista „Romanoslavica", important periodic în domeniul slavisticii româneşti, unde profesorului Ivănescu i-a apărut, printre altele, *Variations régionales de l'influence du vieux slave sur la langue roumaine* (Ivănescu 1968). Prezenţa, în diferite perioade, la Bucureşti a însemnat intrarea în contact, în afară de profesorii Pandele Olteanu (1908–1995), Ion C. Chiţimia (1908–1996)[30], Gheorghe Mihăilă (1930–2011), cu mulţi dintre profesorii din cadrul catedrelor de slavistică şi rusistică de la Universitatea Bucureşti.

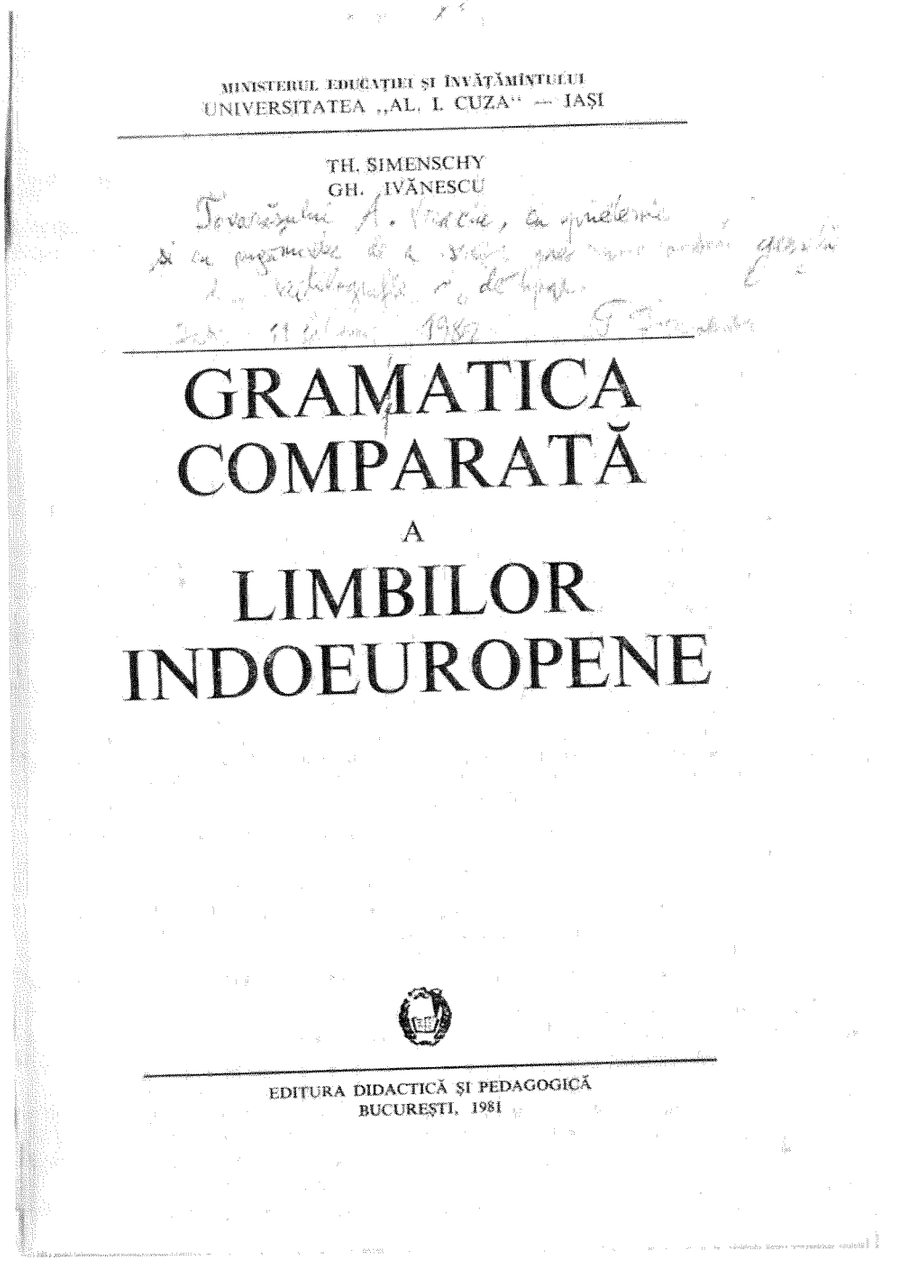
În fine, un fragment revelator, din „registrul" personal, serveşte ca încheiere la această încercare de trasare a direcţiilor pe care se poate avansa în aprecierea relaţiei dintre cei doi lingvişti români, G. Ivănescu şi A. Vraciu. O confesiune nedatată, descoperită în biblioteca profesorului A. Vraciu (un memoriu neterminat, de două pagini şi jumătate), consemnează următoarele:

> „[...] Am cunoscut sau am întâlnit ori numai am văzut mari oameni care nu mai sânt; de la ei am învăţat multe. Nu aparţin numai ţării noastre, căci în regiunile ei esenţiale ştiinţa depăşeşte orizontul coborât pe frontiere clare. Mi-i amintesc doar: E. Petrovici, Th. Simenschy, V.F. Šišmarev, Žirmunskij, V. Vinogradov, M. Vasmer, A. Belić, A.T. Balan, S. Mladenov, S.I. Gruzdeva, care mi-a îndrumat lucrarea de diplomă din 1954–1955 şi de la care am învăţat limba lituaniană; I.I. Meščaninov; St. Stojkov şi mulţi alţii. Nu-i pot uita, desigur, pe cei în viaţă cu care am venit în contact din momentul numirii mele ca asistent la Universitatea din Iaşi, în ordine cronologică: G. Ivănescu, G. Istrate... Dacă aş avea spaţiu, le-aş pune portretele într-o cameră. [...]".

Nu se poate şti dacă profesorul G. Ivănescu a intuit această apreciere care îl aşeza în seria unora dintre personalităţilor formatoare pentru destinul profesorului Vraciu. Aprecierea sa faţă de Ariton Vraciu (despre care semnatara acestor rânduri păstrează amintirea fulgurantă a unei întâlniri lângă Catedra de limba română din Alma Mater Iassyensis, cândva, spre sfârşitul anilor 1970) se vădeşte însă în dedicaţia reprodusă mai jos (datată „Iaşi, 11 februarie 1982"):

[29] Profesorul A. Vraciu, care studiase sanscrita la Universitatea din Leningrad, fiind un cunoscător al lucrărilor lui Sergiu Al. George şi ale lui Ion C. Chiţimia, s-a implicat în predarea, pe parcursul a mai multe luni, la Iaşi, în perioada activităţii aici a profesorului Ivănescu, a unui curs de limba hindi; profesor invitat a fost Prabhu Dayal Vidyasagar de la Universitatea Osmania (Hyderabad, India), autorul unui curs de limba hindi şi a unui dicţionar hindi–român (Vidyasagar 1977).

[30] Pentru o evocare recentă a celor doi foşti profesori ai Catedrei de slavistică de la Universitatea Bucureşti, a se vedea *Romanoslavica* 2009.

MINISTERUL EDUCAŢIEI ŞI ÎNVĂŢĂMÂNTULUI
UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA" — IAŞI

TH. SIMENSCHY
GH. IVĂNESCU

Tovarăşului A. Vraciu, cu prietenie
şi cu speranţa că o să ne mai vedem
la ...
Iaşi, 11 februarie 1982

GRAMATICA
COMPARATĂ
A
LIMBILOR
INDOEUROPENE

EDITURA DIDACTICĂ ŞI PEDAGOGICĂ
BUCUREŞTI, 1981

BDD-A1194 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:38 UTC)

BIBLIOGRAFIE

Simenschy, Ivănescu 1981 = Theofil Simenschy, Gheorghe Ivănescu, *Gramatica comparată a limbilor indoeuropene*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.

*

Ivănescu 1941 = G. Ivănescu, *Noţiunea de română primitivă* (***Urrumänisch***), în „Buletinul Instutului de Filologie Română «A. Philippide»", VII–VIII, p. 165–188.

Ivănescu 1957 = G. Ivănescu, *Le temps, l'aspect et la durée de l'action dans les langues indo-européennes*, în *Mélanges linguistiques publiés à l'occasion du VIII-e Congrès international des linguistes à Oslo, du 5 au 9 août 1957*, Bucureşti, p. 23–61.

Ivănescu 1958 = G. Ivănescu, *Origine pré-indo-européenne des noms du Danube*, în *Contributions onomastiques, publiées à l'occasion du VI-e Congrès international des sciences onomastiques à Munich, du 24 au 28 août 1958*, Bucureşti, Editura Academiei, p. 125–137.

Ivănescu 1968 = G. Ivănescu, *Variations régionales de l'influence du vieux slave sur la langue roumaine*, în „Romanoslavica" (Bucureşti), nr. XVI, p. 31–42.

Ivănescu 1970 = G. Ivănescu, *Vérité et erreur dans le recherche des dialectes proto-indo-européens*, „Philologica" (Bucureşti), I, p. 9–35.

Ivănescu 1973 = G. Ivănescu, [recenzie la] I.I. Russu, *Elemente autohtone în limba română. Substratul comun româno-albanez*, Bucureşti, în „Analele Universităţii «Alexandru Ioan Cuza» din Iaşi", XIX, p. 171–174.

Ivănescu 1976 = G. Ivănescu, *Le mot roumain d'origine thraco-dace* ***arţar*** *„érable" et le traitement de l'occlusive palatale* ***k'*** *dans le thraco-dace*, în „Thraco-Dacica" (Bucureşti), p. 327–328.

Ivănescu 1980 = G. Ivănescu, *Istoria limbii române*, Iaşi, Editura Junimea.

Steinke, Vraciu 1999 = Klaus Steinke, Ariton Vraciu, *Introducere în lingvistica balcanică*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza".

Vraciu 1971 = Ariton Vraciu, *Prelegeri de fonetică şi fonologie comparată a limbilor slave*, Iaşi, Tipografia Universităţii „Alexandru Ioan Cuza".

Vraciu 1972 = Ariton Vraciu, *Studii de lingvistică generală*, Iaşi, Editura Junimea.

Vraciu 1973 = Ariton Vraciu, *Prelegeri de fonetică, fonologie, gramatică şi lexicologie comparată a limbilor slave*, Iaşi, Tipografia Universităţii „Alexandru Ioan Cuza".

Vraciu 1980a = Ariton Vraciu, *Limba traco-dacilor*, Timişoara, Editura Facla.

Vraciu 1980b = Ariton Vraciu, *Lingvistică generală şi comparată*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.

Vraciu 1981 = Ariton Vraciu, *Curs de lingvistică generală şi comparată. Fonetica şi morfologia comparată a limbilor slave*, Iaşi, Tipografia Universităţii „Alexandru Ioan Cuza".

Vraciu 1982 = Ariton Vraciu, *Teoria părţilor de vorbire*, Iaşi, Tipografia Universităţii „Alexandru Ioan Cuza".

Vraciu 1984 = Ariton Vraciu, *Tipologia limbilor literare*, în *Omagiu lui Gavril Istrate*, „Analele Universităţii «Alexandru Ioan Cuza» din Iaşi", p. 401–419.

Vraciu 2011 = Ariton Vraciu, *Studii de traductologie*, Iaşi, Editura Ştef.

*

Alexianu 2000 = Marius Alexianu, *Indoeuropenizarea spaţiului carpato-balcanic din perspectivă lingvistică şi arheologică* (teză de doctorat).

Alpatov 1991 = V.M. Alpatov, *Istorija odnogo mifa. Marr i marrizm*, Moskva, Nauka.

Alpatov 1998 = V.M. Alpatov, *Istorija lingvističeskich ucenij*, Moskva, Jazyki russkoj kultury.

Alpatov 2001 = V.M. Alpatov, *Moskva lingvističeskaja*, Moskva, Izdatelstvo Instituta Inostrannych Jazykov.

Amirova *et al.* 1975 = T.A. Amirova, B.A. Olhovikov, I.V. Rojdestvenski, *Očerki po istorii lingvistiki*, Moskva, Glavnaja Redakcija Vostočnoj Literatury.

Balacciu, Chiriacescu 1978 = Jana Balacciu, Rodica Chiriacescu, *Dicţionar de lingvişti şi filologi români*, Bucureşti, Albatros.

Ciubotaru 2008 = Ion H. Ciubotaru, *Petru Caraman. Destinul cărturarului*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza".

Desnickaja 1968= Agnija Desnickaia, *Albanskij jazyk i ego dialekty*, Leningrad, Nauka.

Dumistrăcel 1993 = Stelian Dumistrăcel, *Ariton Vraciu (1927–1987)*, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară", A. Lingvistică, t. XXXIII, 1992–1993, p. 305–307.

Fortunatov 1880 = F.F. Fortunatov, *O sravnitelnoj akcentologii litvo-slavjanskich jazykov*, (lucrare inclusă în Prelegerile lui Fortunatov despre istoria limbii lituaniene, editate după notele lui V.K. Porzezinski, „Russkij filologiceskij vestnik", 1897, t. XXXVIII, Akademik F.F. Fortunatov, *Izbrannye trudy*, t. I, Moskva, Gosudarastvennoe Učebno-Pedagogičeskoe Izdatelstvo Ministrerstva Prosveščenija RSFSR, 1956).

Fortunatov 1881 = F.F. Fortunatov, ***L*** *+ Dental im Altindischen*, în „Beiträge zur Kunde der indogermanischen Sprachen", 6, p. 215–220.

Fortunatov 1895 = F.F. Fortunatov, *Ob udarenii i dolgote v baltijskich jazykach*, în „Russkij filologičeskij vestnik", 33, p. 252–279.

Gamkrelidze, Ivanov 1984 = Tamas V. Gamkrelidze, Viačeslav V. Ivanov, *Indoevropeikij iazyk i indoevropejtsy*, 2 vol., Tbilisi, Izdatelstvo Tbilisskogo Universiteta.

Illič-Svityč 1971 = Vladislav M. Illič-Svitič, *Opyt sravnenija nostratičeskich jazykov. Vvedenie i sravnitelnyj slovar'*, Moskva, Nauka.

Ivanov 1963= Viačeslav Vs. Ivanov, *Chettskij iazyk*, Moskva, Nauka.

Ivanov, Toporov 1960 = Viačeslav Vs. Ivanov, V.N. Toporov, *Sanskrit*, Moskva, Izdatelstvo Vostočnoj Literatury.

Ivanov, Toporov 1965 = Viačeslav Vs. Ivanov, V.N. Toporov, *Slavjanskie jazykovye modelirujuščie semiotičeskie sistemy: Drevnij period*, Moskva, Nauka.

Moraru 1998 = Maria Moraru, *Aspectul verbal – un mister al limbilor slave?*, Iaşi, Editura Ioan Ionescu de la Brad.

Munteanu 2011 = Eugen Munteanu, *O prietenie exemplară. Petru Caraman şi Gheorghe Ivănescu în corespondenţă* (I), în „Limba română" (Chişinău), anul XXI, nr. 1–2, p. 35–41.

„Novoe" = „Novoe v zarubežnoj lingvistike", no. I–XXV, 1960–1985.

Paliga 2007 = Sorin Paliga, *Etymologica et Anthropologica Maiora* (http://www.unibuc.ro/prof/paliga_v_s/volu-in-form-pdf).

Papacostea, Simenschy 1923 = Cezar Papacostea, Theofil Simenschy, *Crestomaţie greacă pentru clasa a 7-a liceală*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.

Poruciuc 2006 = Adrian Poruciuc, *Lingvistica istorică ieşeană: între realizări şi promisiuni de onorat*, „Philologica Jassyensia", anul II, nr. 2, p. 283–294 (www.philologica-jassyensia.ro/upload/II_2_poruciuc.pdf.).

Porzezinski 1910 = Jan Wiktor Porzezinski, *Einleitung in die Sprachwissenschaft*, Leizig, B.G. Teubner.

Potebnja 1874–1941 = Afanasij A. Potebnja, *Iz zapisok po russkoj grammatike*, vol. I, Voronezh, Tipografija Goldštejna, 1874; vol. II, Harkov, Tipografija Universiteta, 1874; vol. III, Harkov, Tipografija Universiteta, 1899; vol. IV, Moskva, Izdatelstvo Akademii Nauk SSSR, 1941.

Potebnja 1989 = A.A. Potebnja, *Mysl' i jazyk* (1862) in *Slovo i mif*, Moscova, Pravda, p. 17–200.

Revzin 1967 = Isaak I. Revzin, *Metod modelirovanija i tipologija slavjanskich jazykov*, Moskva, Nauka.

Revzin 1978 = I.I. Revzin, *Struktura jazyka kak modelirujuščej sistemy*, Moskva, Nauka.

„Romanoslavica" = „Romanoslavica", LXIV (http://www.romanoslavica.ro/revista/Rsl45.pdf.).

Savčenko 1974 = Aleksei N. Savčenko, *Sravnitelnaja grammatika indoevropejskich jazykov*, Moskva, Vyssaja Škola.

Simenschy 1924 = Theofil Simenschy, *Sintaxa şi stilistica limbii latine pentru cursul superior de liceu*, Chişinău, Editura „Glasul Ţării".

Simenschy 1935 = Theofil Simenschy, *Gramatica limbii greceşti. Fonetica şi morfologia*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.

BDD-A1194 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:38 UTC)

Simenschy 1949 = Theofil Simenschy, *La construction du verbe dans les langues indo-européennes*, Iaşi, Editura Ţerek.
Simenschy 1959 = Theofil Simenschy, *Gramatica limbii sanscrite*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.
Simenschy 1978 = Theofil Simenschy, *Cultură şi filosofie indiană în texte şi studii*, ediţie îngrijită, cuvânt-înainte şi note de Cicerone Poghirc, Bucureşti, Biblioteca Orientalis.
Tronski 1960 = I.M. Tronski, *Istoričeskaia grammatika latinskogo jazyka*, Moskva, Indrik.
Tronski 1962 = I.M. Tronski, *Drevnegreceskoe udarenie*, Moskva, Izdatelstvo Akademii Nauk SSSR.
Tronski 1967 = I.M. Tronski, *Obščeindoevropejskoe jazykovoe sostojanie: voposy rekonstrukcii*, Leningrad, Nauka.
Ušakov 1934–1940 = Dmitri N. Ušakov, *Tolkovyj slovar' russkogo jazyka*, Moskva, Ogiz.
Vidyasagar 1972 = Prabhu Dayal Vidyasagar, *Curs de limba hindi*, Tipografia Universităţii din Bucureşti.
Vidyasagar 1977 = Prabhu Dayal Vidyasagar, *Dicţionar hindi-român*, Tipografia Universităţii din Bucureşti.
Vinogradov 1966 = Viktor V. Vinogradov, *Russkij jazyk. Grammatičeskoe učenie o slove*, Moskva, Vyssšaja Škola.
Wald, Sluşanschi 1987 = Lucia Wald, Dan Sluşanschi, *Introducere în studiul limbii şi culturii indo-europene*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.
Zamarovsky 1980 = Vojteck Zamarovsky, *Din tainele imperiului hitit*, în româneşte de Gabriel Istrate, Iaşi, Editura Junimea.
Žirmunskij 1956 = Viktor M. Žirmunskij, *Nemeckaja dialektologia*, Moskva–Leningrad, Izdatelstvo Akademii Nauk SSSR.
Žirmunskij 1964 = Viktor M. Žirmunskij, *Vvedenie v sravnitel'no-istoričeskoe izučenie germanskich jazykov*, Moskva–Leningrad, Nauka.
Zvegincev 1960 = Vladimir A. Zvegincev, *Istorija jazykoznanija 19–20 vv. v očerkach i izvlečenijach*, Moskva, Prosvešenie.

A RECONSTRUCTION IN PROGRESS: PROFESSOR G. IVĂNESCU'S DIALOGUE WITH SCHOLARS IN SLAVONIC STUDIES

ABSTRACT

Professor G. Ivănescu (1912–1987) seems to have had a close contact with the field of Slavonic studies. His circle included the late Romanian scholars Petru Caraman, Gheorghe Mihăilă, Pandele Olteanu, Ioan C. Chiţimia, Cicerone Poghirc, Gheorghe Bolocan etc., with whom he was engaged in various, yet unresearched, relationships. This paper attempts at tracing the relationship between Gheorghe Ivănescu and Ariton Vraciu (1929–1987), a professor of general, IE and Slavic linguistics at the Cuza University of Iaşi, a specialist in Romanian studies and a devoted linguist. This relationship had a solid basis in the linguists' constant interest in IE studies. Taking as a starting point the 1981 Simenschy and Ivănescu's *Comparative Grammar of IE Languages* and the personality of the first author, this paper follows three tracks: 1. Ivănescu's reading list of prominent (mostly Russian) IE scholars presented and discussed in Part I, all of them well-known to Vraciu; 2. some mentions of Ivănescu's work in Vraciu's (unpublished) book on the prehistory of the Romanian language (a conclusion to a lifetime's work); 3. three documents from professor Vraciu's archive (a book review, a personal note and a dedication from Ivănescu). All this pertain to a scholarly relationship, to be further explored, on the one hand, between the two prominent Romanian linguists and on the other, between Ivănescu and important Slavonic Scholars of his generation.

Keywords: *history of Romanian linguistics*, *IE studies*, *Russian linguistics*, *Slavonic studies*, *Ariton Vraciu*.

TERMINOLOGIA METEOROLOGICĂ ROMÂNEASCĂ (ŞTIINŢIFIC vs POPULAR) A FENOMENELOR ATMOSFERICE
Studiu lingvistic*
Anul I (oct. 2011–oct. 2012). Realizări

CRISTINA FLORESCU, LIVIU APOSTOL, LAURA MANEA, ELENA TAMBA, ALINA BURSUC, CRISTINA CĂRĂBUŞ, FLORIN-TEODOR OLARIU, DAN ADRIAN CHELARU, MONA CORODEANU

1. Având o viziune amplă asupra limbii române şi, în general, asupra lingvisticii, G. Ivănescu s-a preocupat de limbajele specializate (tehnice sau populare), de cele mai multe ori în mod implicit. Se pot invoca, totuşi, câteva cazuri explicite. Avem în vedere analizele făcute de savantul ieşean cu privire la limbajul poetic (cf. Ivănescu 1956) artistic sau nu, la argou (cf. şi Ivănescu 1980: 604–605) ori la limbajul filozofic[1]. Deşi zona preocupărilor sale nu atinge decât rareori limbajele tehnice (cf. Ivănescu 1980: 603, 673, 674, 712, 716, 724, 726 etc.), din modalitatea holistică de străbatere exegetică a genezei şi evoluţiei limbii române nu lipseşte proiecţia sociologizantă asupra straturilor limbajului văzute în mod funcţional.

Proiectul prezentat în cele ce urmează se doreşte un omagiu adus perspectivei elastice şi dinamice asupra limbii române imprimate de savantul G. Ivănescu elevilor săi.

2. Echipa de lucru a proiectului care face subiectul prezentării de faţă este alcătuită din specialişti lingvişti şi meteorologi. Lingviştii sunt: Cristina Florescu (director de proiect), Laura Manea, Alina Bursuc, Cristina Cărăbuş, Elena Tamba şi Florin Teodor Olariu (ultimii doi, ca voluntari). Specialistul meteorolog al grupului de cercetare este prof. univ. Liviu Apostol, alături de care lucrează tânărul geograf

* Acesta este titlul proiectului finaţat CNCSIS (PN-II-ID-PCE-2011-3-0656) (director de proiect Cristina Florescu), aflat în desfăşurare la Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide", Academia Română – Filiala din Iaşi (str. Th. Codrescu, nr. 2, România), în perioada octombrie 2011 – octombrie 2014.

[1] „Terminologiei filozofice i-am consacrat eu o lucrare încă netipărită, intitulată: *Terminologia filozofică românească de până la 1830*" (Ivănescu 1980: 584).

ALIL, t. LIII, 2013, Bucureşti, p. 429–436

BDD-A1194 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 03:03:38 UTC)